

Голас Радзімы

№ 13 (1635)
3 красавіка 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ірына ДЗЯНІСАВА — артыстка Магілёўскага тэатра. Летась яна скончыла Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут.
[Працяг фотарэпартажа на 6-й стар.]

СУСТРЭЧА ПРАЗ ГАДЫ

[«Салігорская плынь»]

стар. 2, 3

НАДЗЕЙНЫ ШЧЫТ

[«На страже мира и социализма»]

стар. 5

ПЕСНІ І ЗВЫЧАІ

[«Жывыя галасы»]

стар. 6, 7

Імя заслужанага будаўніка БССР, Героя Сацыялістычнай Працы, бригадзіра комплекснай бригады Аляксандра Старавойтава добра вядома ў Магілёве. Аляксандр Паўлавіч не толькі ўмелы кіраўнік свайго невялікага калектыву, але і актыўны грамадскі дзеяч. Ён дэпутат Вярхоўнага Савета БССР.

НА ЗДЫМКУ: А. СТАРАВОЙТАЎ расказвае моладзі аб прафесіі будаўніка.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ЧАЛАВЕК І ПРАЦА: ВЫРАШАЕЦЦА ПРАБЛЕМА, ЯКАЯ ХВАЛЮЕ МНОГІХ

ПРЫ ЎЗАЕМНАЙ ЗАЦІКАЎЛЕНАСЦІ

У Беларусі людзі з абмежаванай працаздольнасцю маюць магчымасць працаваць дома. Як гэта робіцца? Што гэта дае дзяржаве і чалавеку?

У адрозненне ад многіх краін, дзе людзі вымушаны шукаць работу, у СССР сама работа шукае чалавека. Недахоп рабочай сілы чакаецца яшчэ больш востры ў 80-х і 90-х гадах, калі адаб'юцца аддаленыя вынікі другой сусветнай вайны, якая забрала 20 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей.

Ці ёсць панацея? Эканамісты бачаць яе ў паскоранай аўтаматызацыі і механізацыі вытворчых працэсаў. Аднак і гэта не дазволіць поўнасцю вырашыць праблему працоўных рэсурсаў.

У пошуках выйсця са становішча арганізацыям, якія займаюцца пытаннямі найму рабочай сілы, даводзіцца працягваць невялікую вынаходлівасць. У прыватнасці, нейкі рэзерв дае выкарыстанне надомнай працы. Інтэрэс да яе маюць пенсіянеры, інваліды, хатнія гаспадыні. Пакуль у гэтым напрамку зроблены толькі першыя крокі, але, на думку многіх, вопыт абнадзейвае.

У Беларусі, напрыклад, надомнай працай займаюцца цяпер прыблізна 10 тысяч чалавек, у асноўным інваліды і пенсіянеры, людзі з абмежаванай працаздольнасцю. У залежнасці ад стану здароўя яны могуць вызначаць самі для сябе тэмп і аб'ём работы. Да таго ж яны пазбавлены ад неабходнасці штотдзённых і часам стамляючых паездак на работу: спецыялізаваны транспарт дастаўляе ім сыравіну і паўфабрыкаты і забірае гатовую прадукцыю.

Надомнікі, які і работнікі звычайных дзяржаўных прадпрыемстваў, атрымліваюць за сваю працу заробатную плату ў адпаведнасці з колькасцю і якасцю зробленай прадукцыі. У выпадку захворвання ім выплачваецца дапамога на час непрацаздольнасці. Яны карыстаюцца таксама правам на аплатаемы водпуск. Час работы на даму ўключаецца ў агульны працоўны стаж і ўлічваецца пры назначэнні пенсіі.

З'явіліся ўжо і першыя камбінаты надомнай працы, адзін з іх — у Мінску. Тут прапаноўваюць работу па кваліфікацыйных універсіялах, звязаных з вырабам прадметаў бытавога ўжытку, швейнай, тэкстыльнай, трыкатажнай і картанажнай прадукцыі.

Няцяжкая праца ў дамашніх умовах дазваляе павялічыць выпуск тавараў пры параўнальна нязначных капітальных затратах і ў той жа час дае пазітыўны сацыяльны вынікі. Яна дапамагае павысіць узровень матэрыяльнай забяспечанасці абмежавана працаздольных людзей, узняць іх жыццёвы тонус, станоўча адбіваецца на настроі і самаадчуванні.

Каб выявіць, хто хоча працаваць дома, у многіх раённых газетах Беларусі была апублікавана анкета, падрыхтаваная сацыёлагамі. Калі былі атрыманы адказы, высветлілася, што ёсць яшчэ каля дзевяці тысяч пенсіянераў і інвалідаў, якія ахвотна будзе выконваць работу дома.

Цяпер у Беларусі абмяркоўваецца пытанне аб стварэнні пры Саўеце Міністраў рэспублікі органа, які будзе курываваць камбінаты надомнай працы.

«БелАЗы» СПЯШАЮЦА НА ПОЎНАЧ

«Не страшны холад вечнай мерзлаты» — гэтыя словы не выпадкова напісалі зборшчыкі на кабіне магутнага БелАЗа. Паўночнаму варыянту 75-тоннага волата, які нядаўна сышоў з канвеера, трэба будзе працаваць ва ўмовах самых нізкіх тэмператур Запаляр'я і Сібіры.

Навінка «аўта» ў спецыяльнай марозаўстойлівай шынах. Надзейна захаваны ад холаду рухавік і электрасістэма машыны. Паклапаціліся канструктары і пра вадзіцеля: у кабіне

ўстаноўлены дадатковы абагрэвальнік. Доследныя ўзоры гэтай мадэлі з гонарам вытрымалі выпрабаванні ў цяжкіх умовах сібірскай зімы.

Беларускі аўтамабільны завод — адзінае прадпрыемства ў краіне, якое выпускае звышцяжкія аўтамабілі. Цяпер з канвеера прадпрыемства сыходзяць машыны грузавымальнасцю 27, 40, 75 і 120 тон. Ідзе зборка першага 180-тонніка, а ў перспектыве «нараджэнне» аўтапоезда, якому па плячу 300 тонн.

ГОРАД І ЛЮДЗІ: АБЛІЧЧА СУЧАСНІКА

САЛІГОРСКАЯ ПЛЫНЬ

Здарылася так, што пятнаццаць гадоў я не бачыў Салігорска. Я жыў і працаваў у гэтым горадзе, калі яму было толькі шэсць. Салігорск нагадваў тады падлетка, які спяшаецца пасталець: рос, дужэў, набываў абрысы сучаснага індустрыяльнага цэнтра. Які ж ён сёння — горад майго юнацтва?

— Як прайсці да гасцініцы? — спытаў я ў першага сустрэчнага. — Бачыце светафор? Дык вось: ідзіце ў той бок, потым налева, затым направа, затым...»

Хоць з часу нашага развітання прайшло нямаля гадоў, але па дарозе я заўважыў такія-сякія ранейшыя прыкметы горада: асобныя будынкі, скрыжаванні вуліц. Аднак такі Салігорск, які ён сёння, прадстаў горадам мною і зусім новым абліччым.

Захоплены знешнімі ўражаннямі, я не прыкметна дайшоў да гасцініцы. Чытаю назву «Новае Палессе», аглядаюся навокал. Прасторная плошча з помнікам першапраходцам беларускіх нетраў, розныя гарадскія ўстановы, але найбольш — шматпавярховыя жылыя дамы. Ледзь-ледзь здагадваюся: дык гэта ж тое поле, праз якое мы хадзілі некалі на Случ! Яшчэ больш падагрэўшы сваю цікаўнасць, спяшаюся ў мясцовую «мэрыю» — гарадскі Савет народных дэпутатаў.

...На маёй памяці ў «старым» Салігорску было ўсяго тры значныя вуліцы і жыло 25 тысяч чалавек. Сёння ў яго пашпарце значацца незнаёмыя мне вуліцы Леніна, Набарэжняя, Паркавая, праспект Міру, плошчы, скверы, бульвары. І жыве амаль 70 тысяч чалавек!

Бадай, самая адметная рыса

горада — будаўнічыя краны. Яны, нібы волаты, рассяліліся ўздоўж вадасховішча, у іншых месцах і крошача усё далей і далей. Бальніца, якая калісьці стаяла ў адзіноце даволі далёка ад горада, залучыла сасновагабору, сёння злучылася з гарадскімі кварталамі.

Нягледзячы на шчыльнасць забудовы, горад лёгка «праветрываецца». Гэтама садзейнічае вадасховішча, а таксама вялікі сасновы лес, што ў пяці мінутах хадзі ад цэнтра. Там можна збіраць ягады, грыбы, адпачываць. Заўсёды — летам і зімой — тут мнагалюдна. Людзі берагуць гэты запаветны куток, дзе, як мне казалі, «вельмі смачна дыхаецца».

На вуліцах ветліва, інтрыгуюча запрашаюць прахожага назвы салонаў, атэлье, дамоў быту — «Калі ласка», «Сюрпрыз», «Сілуэт»... Тут выконваюць усе

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ДОУГІ ВЕК МАШЫН

Прадабляюць рэсурсы аўтамабіляў, трактароў і іншых машын — задача першага ў рэспубліцы навукова-тэхнічнага цэнтра па ўмацоўваючай тэхналогіі, які створан пры Акадэміі навук БССР. Беларускія вучоныя перадалі ўжо заводам высокаэфектыўныя лазерныя і плазменныя метады загартоўкі дэталей, дасканалы прыём парашковай металургіі. Новы цэнтр дапаможа ўкараніць працэсы і спецыяльнае абсталяванне для ўмацавання дэталей машын у розных галінах прамысловасці.

ПАЛЕСКІЯ ПОЛЬДЭРЫ

Урадлівыя землі ў пойме Прыпяці, якая вясной разліваецца ў шырыню на добрых 25 кіламетраў, пераворацца ва ўрадлівыя лугі. Паміж прытокамі гэтай галоўнай артэрыі Палесся — Бобрыкам і Цной — здадзена ў эксплуатацыю даследная польдэрная сістэма на 360 гектараў. Канструкцыі дамб дазваляць затапляць тэрыторыі вясной і не дапусціць гэтак пры вялікіх дажджах у перыяд вегетацыі траў.

ЛІДСКІЯ ЭМАЛІ

Патрэбнасці многіх аднатыйных прадпрыемстваў Расійскай Федэрацыі, Латвіі ў сыравіне для вырабу эмалей цяпер будзе забяспечваць Лідскі лакафарбавы завод. Новая магутная ўстаноўка разлічана на

штогадовы выпуск 25 тысяч тон такіх рэчываў. Тэхналогія прадугледжана амаль поўная ўтылізацыя адходаў, што дазволіць значна знізіць сабекошт прадукцыі і павялічыць яе вытворчасць.

УПЕРШЫНІЮ ў КРАІНЕ

Праектна-тэхналагічнае бюро ў Бабруйску распрацавала канструкцыі новых машын МЖТ-23 і МТТ-23, прызначаных для ўнясення ў глебу ўгнаенняў. Абедзве машыны агрэгатуюцца з трактарам К-701. У канструкцыях упершыню ў нашай краіне выкарыстаны шырокапрофільныя арачныя бескамерныя шыны павышанай праходнасці. Прадукцыйнасць раскідвальнікаў узрасце прыкладна на 80 працэнтаў.

СЮЖЭТ ДЛЯ КІНААГЛЯДУ

На Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў закончана работа над чарговым нумарам кінаагляду «Па Савецкаму Саюзу». Яго ўбачаць у многіх краінах свету. Адна з навіел пераносіць глядачоў у Беларусь. На экране Салігорск — горад шахцёрў, здабытчыкаў калійнай солі. Гледачы апусціцца ў шахту, пазнаёмяцца з брыгадай Героя Сацыялістычнай Працы Станіслава Янчэўскага, вучоным Віктарам Шчарбінам. Іх працоўная садружнасць дазволіла рэзка павялі-

На заводзе «Брэсттэкстыль-маш» вырабляюцца высокадакладныя вузлы для тэкстыльнага абсталявання.

НА ЗДЫМКУ: (злева направа) фрэзероўшчык А. БАБЕНКА, токар А. ГДАНЮК, старшы майстар В. ЛІЦКЕВІЧ, слесар В. МІЧ і інструментальным цэху.

чыць прадукцыйнасць працы. Вучоны і рабочыя працуюць сёння над тым, каб руду ў шахце здабывалі толькі аўтаматы.

ШУМ ЦЯПЕР НЕ ПЕРАШКАДЖАЕ

Гул працуючых ткацкіх станкоў больш не перашкаджае тэкстыльшчыкам Мінскага камвольнага камбіната. «Заглушыць» вытворчы шум дапамаглі музычны перадачы, якія рабочыя слухаюць праз індывідуальныя міні-прыёмнікі. Маленькія навушнікі самі па сабе напалавіну змяншаюць любы гук звонку, а ў час трансляцыі чалавек не чуе шуму зусім.

Усе музычныя праграмы падабраны ў адпаведнасці з рэкамендацыямі ўрачоў, псіхалагаў, фізіёлагаў, музыкаў і аўтамагюць хутчэй уключыцца ў работу, другія — захаваць зладжаны рытм або зняць стомленасць. У выніку на працягу ўсяго дня ў людзей працоўнага стабільная працаздольнасць, бадзёры настроі.

У калгасе імя Леніна Бялыніцкага раёна завяршаецца падрыхтоўка да вясновай сяўбы. Асаблівую ўвагу тут удзяляюць якасці наведзена, якое ўжо нарыхтавана ў неабходнай колькасці і даставлена да 1-га класа прасянога стандарту. НА ЗДЫМКУ: аграром Г. СЛАВІКАВА правярае якасць насення.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

від паслуг, нават ткуць дываны на густ заказчыка. Увогуле, адчуваеш сябе ў горадзе, як у дубрапарадкаванай кватэры: усё пад рукою.

Чаму тут усё так зручна, да-сканала, я зразумеў, калі па-гутарыў з галоўным архітэктарам Салігорска трыццацігадо-вым Станіславам Ткачэнкам.

— Наш горад з самага па-чатку забудоваецца ком-плексным метадам па прынцы-пу мікрараёнаў і жыллёвых груп, таму ён такі кампактны, утульны, — расказаў архітэктар.

— За пляч гадой я ніколі не ездзіў на работу гарадскім транспартам: мне хапае дзесяці мінут пешшу. А на калійныя камбінаты ходзіць дастаткова аўтобусаў, на самы дальні, Чацвёрты, — чыгуначны по-езд.

Выкарыстанне ў будаўніцтве буйных панелей удасканаленай серыі, якія адпавядаюць сучасным архітэктурным патраба-ванням і ўнутранаму камфор-ту, дазволіла Салігорску ўвай-сці ў лік прыгажэйшых гара-доў краіны. Высокую ацэнку яго забудове далі спецыялі-сты секцыі будаўніцтва і ар-хітэктуры Савета Эканамічнай Узаемадапамогі, якія мінулай

восенню знаёміліся з дасягнен-нямі салігорцаў.

Горад рос, бо пашыралася вытворчасць. У апошнія гады будаваўся Чацвёрты калійны камбінат, іншыя прадпрыемствы. Прыбывала рабочай сілы. Людзям патрэбна, вядома, шмат чаго, але ў першую чар-гу — жыллё. У Салігорску што-год уведзілі ў строй 60 тысяч квадратных метраў новай жыл-лой плошчы.

Шмат зроблена для салі-горцаў у сферы гандлю, гра-мадскага харачавання і аховы здароўя. У горадзе 25 стало-вых і кафэ, тры рэстараны, 37 прадуктовых і прамтаварных магазінаў з гандлёвай плошчай 8 000 квадратных метраў. Ёсць хлебазавод і малаказавод. Салігорская бальніца — адна з лепшых у рэспубліцы. А палі-клініка можа абслужыць за дзень паўтары тысячы чала-век.

Прама ў канцы гарадскіх ву-ліц, пад соснамі, над вадою, — шахцёрскі санаторый-прафілак-торый і піянерскі лагер. 120 гектараў займаюць у горадзе паркі, сады, скверы, бульва-ры. Летам тут усё ў зеляніне. Гэта няцяжка ўявіць хоць сён-ня яшчэ пад нагамі снег.

... Заўважаю лёгкі бег санак. У іх маленькі гараджанін важ-на едзе ў свой другі дом — дзіцячы сад. Дарэчы, адно па-каленне Салігорск ужо выга-даваў. Яго ровеснікі працуюць у шахтах, на абагачальных фаб-рыках, ва ўстановах, будуць горад. Захацелася пазнаёміцца з самымі маладымі грамадзя-намі.

Выбраў бліжэйшы дзіцячы сад у новай частцы горада і зайшоў. Трапіў да пяцігадовых выхаванцаў, пытаўся ў іх, ці па-дабаецца ім у садзе, як іх кор-мяць, у што гуляюць, кім хо-чуть стаць? Двайняты Ігар і Сярожа Паўлавы расказалі, што мама іх працуе на абага-чальнай фабрыцы, а тата — шахцёр. Ім у садзіку пада-баецца, тут многа цацак, кні-жак, усё дзеці дзужныя.

А блізняты Сярожа і Слава Русакі, дарэчы, настолькі па-добныя, што іх адрознівае толькі маці, паведамілі: «Наша мама працуе паштальёнам, а тата водзіць МАЗ. Тата катае нас на машыне». Яны таксама хочучы ў будучым стаць ша-фёрамі...

Сённяшнія выхаванцы дзіця-чых садоў — гэта будучыя ша-хцёры, будаўнікі, настаўнікі—

гораду ёсць на каго спадзя-вацца. І радасна было сустра-каць амаль на кожным кроку дзіцячыя сады (іх 26), бабы-ваць у школе, дзе вывучаюць замежныя мовы з другога кла-са, даведацца, што ў горадзе ёсць горна-хімічны тэхнікум, працуюць філіялы інстытутаў, ёсць два прафесійна-тэхнічныя вучылішчы, якія напоўнены вя-сёлым гоманам падростаючых гараджан.

Гэта для юных грамадзян го-рад усё будуюцца і будуюцца... Прыгожы комплекс з Палацам піянераў, музычнай школай, станцыяй юных тэхнікаў, вялі-кім басейнам маладыя салігор-цы атрымаюць сёлета. Як даў-но ўжо трапна заўважана, у Са-вецкім Саюзе ёсць толькі адзін прывілеяваны клас — дзеці. І ў Салігорску гэта ад-чуваецца асабліва. Дзеці тут — трэцяя частка насельніцтва. Толькі на дашкольныя ўстано-вы штогод дзяржава расходuje амаль тры мільёны рублёў.

У цэнтры горада здалёк заў-важыў вялікі, густы натоўп лю-дзей. Ён варушыўся, нібы му-рашнік. Аказалася, гэта каток. Вядома, што дзеці і моладзь вельмі любяць спорт. У гора-дзе ёсць стадыён, будуюцца

яшчэ адзін — на 10 тысяч месц. Працуе шмат секцый, пляцовак, спартыўныя школы па плаван-ню, лёгкай атлетыцы. Некалькі салігорскіх спартсменаў бу-дуць прадстаўляць нашу краі-ну на Алімпіядзе ў Маскве.

Вечарам прыгожа апранутыя людзі крочылі ў Палац куль-туры, у кінатэатр з рамантычнай назвай «Зорка Венера». Кіна-тэатраў у горадзе два, будую-цца трэці. Людзі адпачы-ваюць, займаюцца ў шматлікіх гуртках мастацкай самадзейнас-ці, чытаюць кнігі, глядзяць спектаклі, слухаюць музыку.

Упэўніўся ў гэтым, калі ў ква-тэры Вольгі Тарлецак пачуў канцэрт яе сына — пяцікласніка Алега. Ён паспяхова вучыцца ў музычнай школе па класу фар-тэпіяна і скрыпкі, акрамя таго, добра спявае. Алег пад уласны акампанемент на электрагітары выканаў некалькі песень, на скрыпцы сыграў творы Крэй-цара, Баха.

Так, у Салігорску растуць прыгожыя людзі, і горад хоча быць вартым іх, расце і прыга-жэ сам. Здаецца, тут як усю-ды. Але, безумоўна, і па-свой-му. Таму што кожны горад, як і рака, мае сваю плынь...

Георгій ПАВУЛЯ.

ПРЫГАЖОСЦЬ ЛЯСНОЙ СКАРБОНКІ

Калі ўваходзіш у цэх уча-стка па вырабу сувенираў Мінскага даследнага лягаса і бачыш фантастычнае на-груванне розных сукоў, карчоў, крывых кавалкаў дрэва, адразу нібыта тра-пяеш у царства казачнага лесавіка.

— А суніць сыравіну тра-ба каля года, каб вырабы по-тым не патрэскаліся, — заў-важае дырэктар лягаса Іван Алейнікаў. — Каштоўная сы-равіна — дрэва...

Дзіўна нека гучаць гэтыя словы ў дастасаванні да ўся-го, што тут бачыш. Але калі даведаешся, што менавіта гэта і ёсць славуцая карэль-ская бяроза, ці, як звычайна ў народзе яе называюць, ча-чотка, пачынаеш міжволі ста-віцца з павагай да несамаві-тага дрэва.

— Для патрэб нашага ўча-стка нарыхтоўваем каля пяці кубаметраў у год, — пра-цягае Іван Аляксандравіч.

— Прычым на тэрыторыі свайго лягаса. Карэльская бяроза ў Беларусі даволі распаўсюджана. Расце часцей заўсёды адзіночна, але суст-ракаюцца ўчасткі і па некалькі гектараў. Імкнучыся захаваць гэта каштоўнае дрэ-ва, прамысловых высечак не вядзём. А ўсё, што ёсць тут, нарыхтавана з участкаў лесу, які падлягаў высечцы пры будаўніцтве дарог, пра-вядзенні меліярацыйных ра-бот. У такіх выпадках ра-ботнікі лягаса бяруць на ўлік кожнае дрэва. Вось яно і паступае на наш участак як сыравіна.

Адзін кубаметр можа даць вырабаў на некалькі тысяч рублёў. Вось звярніце ўвагу, — Іван Аляксандравіч падымае першую, што тра-піла на вочы, галінку, — ба-чыце, якая прыгожая факту-ра драўніны нават цяпер, калі яна не апрацавана! Па-куль што цяжка сказаць, у што ператворыцца гэты кавал-лак дрэва, але ўпэўнены, майстры знойдуць яму пры-мяненне.

Майстры — гэтае слова будзе дакладным для ха-рактарыстыкі невялікага, у 3 чалавек, калектыву участ-ка рэзчыкаў на дрэву. Мена-

віта іх рукамі вырабляюцца шматлікія прыгожыя сувени-ры.

Такарства па дрэву — тра-дыцыйны промысел на Бела-русі. Здаўна чачотка ішла на выраб ступак, шкатулак, роз-ных каробчак, якія былі неабходны ў сялянскім по-быце. Токары лягаса пра-цягваюць гэтую добрую на-родную традыцыю, прыўно-сячы ў свае вырабы новыя індывідуальныя творчыя ры-сы.

Перада мною прыгожыя аловачніцы, шкатулкі, цуке-рачніцы... І хоць зроблены яны іншы раз адным і тым жа майстрам, але розныя па форме, малюнку, фактуры ствала. Гэта і надае уні-кальнасць кожнаму вырабу.

Выдатныя майстры — то-кары А. Туткоўскі і Г. Па-ноў. Адчуванне матэрыялу, бачанне ў неапрацаваным ка-валку дрэва формы будуча-га вырабу прыносяць ім поспех. Тры іх вырабы выпуш-чаны з алімпійскай сімволі-кай.

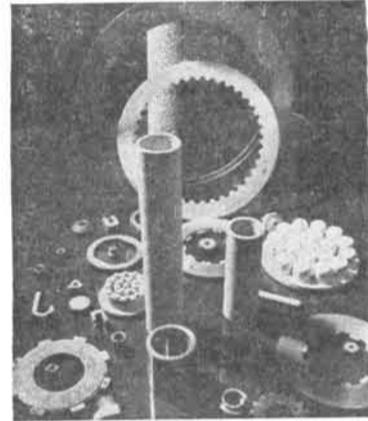
Дыяпазон творчых пошу-каў рэзчыкаў таксама шыро-кі. Гэта ў асноўным аб'ём-ная скульптурная разьба. Ва-бяць вока прыгожыя маскі чараўніцы, індзейца, маскі з пацеркамі і інш.

— Наша прадукцыя вы-пускаецца невялікімі серыя-мі, усё залежыць ад зака-заў, — расказвае рэзчык па дрэву Уладзімір Манацькоў. — Звычайна мы прапануем свае мадэлі мастацкаму са-вету Міністэрства лясной га-спадаркі. І калі іх зацвер-джаюць, запускаем у вы-творчасць.

Вядома, выраб сувенираў— справа складаная. Тыя ж маскі патрабуюць шмат руч-най працы. Затое як прыем-на, калі, напрыклад, дэкара-тыўнае пано «Купалінка» У. Васільева і У. Манацькова, заваявала папулярнасць. Спа-дабаецца і іх новая работа — пано «Алімпійскі мішка».

Маленькі калектыву Мін-скага даследнага лягаса да-памагае нам убачыць прыга-жосць лясной скарбонкі.

Анатоль БАЖОК.

Падлічана, што пры вырабе дэталей асабліва складаных канфігурацый палавіна металу ідзе ў стружку. Як пазбегнуць такіх вялікіх страт? Спецыялісты Навукова-даследчага інстытута прапанавалі вырабляць дэталі з параш-ку, зробленага з некалькіх відаў металаў. Гэта дазволіла амаль поўнасцю выключыць адходы. Прычым якасць дэталей значна паляпшаецца — яны даўжэй служаць пры эксплуатацыі. **НА ЗДЫМКАХ:** характар счаллення металаў у парашковых вырабах даследуе старшы інжынер інстытута Уладзімір ВІНІЧЭНКА; гэтыя дэталі атрыманы з металічнага парашку.

Фота В. ЖУКА.

ГАЛОЎНЫ ІНСТРУМЕНТ КІРАВАННЯ ЭКАНОМІКАЙ

ЯК ПРАЦУЕ АСК?

Кошт асноўных вытворчых фондаў СССР сёння больш за трыльён рублёў. Прадукцыя прамысловасці ў 1980 годзе павінна перавысіць 633 мільярды рублёў.

Рост вытворчасці, расшырэнне эканамічных сувязей ускладняюць сістэму кіравання эка-номікай краіны.

У Саветкім Саюзе Акадэміяй навук і Дзяр-жаўным камітэтам СССР па навуцы і тэхніцы распрацавана Комплексная праграма навуко-ва-тэхнічнага прагрэсу і яго сацыяльна-эканамічных вынікаў да 2000 года. Яна ўключае 27 напрамкаў, 16 з якіх маюць навукова-тэхнічны аспект, а 11 — сацыяльна-эканамічны. Каля дзвюх тысяч вучоных з больш чым двухсот арганізацый прынялі ўдзел у складанні гэтай праграмы.

Асабліва ўвага ўдзяляецца энергетыцы, удаснаваленню пошуку карысных выкапняў, новым тэхналогіям, электроніцы, праблемам сельскай гаспадаркі і медыцыны. Праз кожныя пяць гадоў у гэтую праграму, разлічаную на два дзесяцігоддзі, будуць уносіцца неаб-ходныя ўдакладненні.

Вялікія перспектывы адкрые стварэнне аўтаматызаванай сістэмы кіравання навукай і тэхнікай у маштабах усёй краіны. Некалькі яе падсістэм ужо дзейнічаюць.

Укараненне электронна-вылічальных машын у народнагаспадарчую практыку ішло па прынцыпу «ад простага да складанага». Спа-чатку ім былі даручаны стандартныя разлікі, потым даверана прыняцце больш складаных рашэнняў, але ў стандартных сітуацыях. Па-ступова яны перайшлі да рашэння «творчых» задач. І вось цяпер яны становяцца галоўным інструментам сучаснага кіравання. На базе вы-лічальнай тэхнікі ствараюцца так званыя АСК — аўтаматызаваныя сістэмы кіравання рознага маштабу — галіновыя, тэрытарыяль-ныя, агульнадзяржаўныя.

Практычна ўсе міністэрствы і ведамствы ў СССР ужо маюць або ствараюць свае АСК. Цяпер дзейнічаюць некалькі тысяч аўтаматы-заваных сістэм кіравання розных тыпаў. Іх аб'яднае Агульнадзяржаўная аўтаматызаваная сістэма збору і апрацоўкі інфармацыі для

ўліку, планавання і кіравання народнай гаспа-даркай краіны.

Адным з асноўных звянаў гэтай складанай структуры з'яўляецца Аўтаматызаваная сістэма дзяржаўнай статыстыкі з аўтаматызаваным банкам даных, якая штогод апрацоўвае звыш 2 мільярдаў паказчыкаў, што паступаюць ад 600 тысяч прадпрыемстваў і арганізацый усіх галін народнай гаспадаркі.

Розныя АСК шырока выкарыстоўваюцца ў сельскай гаспадарцы, будаўніцтве, транспар-це, у кіраванні працоўнымі рэсурсамі, ва ўтвар-энні цэн, у задавальненні попыту на тавары народнага спажывання.

Напрыклад, аўтаматызаваная інфармацыйна-кіруючая сістэма «Аграрэсурс» прадугле-джае выкарыстанне сучасных авіяцыйных і касмічных сродкаў для патрэб сельскай гаспа-даркі. Галіновыя «АСК-вугаль» забяспечвае аптымальнае кіраванне вугальнай прамысло-васцю і эканомію ў год больш за 45 мільё-наў рублёў. Эканамічны эффект ад укаранення АСК у лёгкай прамысловасці ў 1980 годзе складзе больш чым 163 мільёна рублёў.

Дасягненні сучаснай навуцы выкарыстаны ў распрацоўцы Адзінай сістэмы дзяржаўнага кі-равання якасцю прадукцыі. З ёю цесна звязана Дзяржаўная сістэма стандартызацыі. У СССР дзейнічае і Агульнадзяржаўная сістэма забес-печэння, якая рэалізуе каля 60 працэнтаў пра-дукцыі вытворча-тэхнічнага прызначэння.

На карце свету, што ілюструе знешнеэка-намічныя сувязі СССР, адзначана 79 краін, з якімі падпісаны міжурадзвыя пагадненні аб аказанні эканамічнага і тэхнічнага садзеяння. Толькі ў сацыялістычных краінах пры садзей-нічанні Савета Саюза да 1978 года пабудаваны і ўведзены ў строй 1 697 прамысловых прадпрыемстваў і іншых аб'ектаў.

Выклікаюць цікавасць і так званыя комплекс-ныя праграмы збудавання аб'ектаў. Іх асоб-ныя мадыфікацыі выкарысталіся пры будаў-ніцтве Ісфганскага металургічнага завода ў Іране, транспіранскага газправода, баксітазда-бываючага комплексу ў Гвінеі, атамнай элек-трастанцыі «Лавіза» ў Фінляндыі, металургіч-нага завода ў Алжыры і іншых аб'ектаў.

Любоў САБАЛЕУСКАЯ.

Ульянаўск — радзіма Леніна. Сюды прыязджаюць з усіх савецкіх рэспублік, з усіх кантынентаў планеты, каб выказаць сваю бязмерную павагу найвялікшаму з людзей. НА ЗДЫМКАХ: з мемарыяльным комплексам У. І. Леніна экскурсавод знаёміць групу турыстаў з Беларусі; сталовая дома Ульянавых; каля дома, дзе жыў Ленін — школьнікі з Мінска.

У. І. ЛЕНИН: «...ГЭТА — НАША ДРУГАЯ ПРАГРАМА ПАРТЫІ»

«...ПЛЮС ЭЛЕКТРЫФІКАЦЫЯ»

«Камунізм — гэта ёсць Савецкая ўлада плюс электрыфікацыя ўсёй краіны».

Гэтае шырока вядомае выказанне У. І. Леніна як не трэба лепш падкрэслівае значэнне электрыфікацыі для пабудовы новага грамадскага ладу. У ёй У. І. Ленін бачыў важнейшы сродак стварэння магутнай сацыялістычнай індустрыі, аснову навукова-тэхнічнага прагрэсу, галоўную ўмову няўхільнага павышэння прадукцыйнасці працы ў ўсёх галінах народнай гаспадаркі.

Правадыр пралетарыяту быў ініцыятарам распрацоўкі і ажыццяўлення грандыёзнага плана электрыфікацыі. Заняцця гэтай справай Савецкая краіна змагла не адразу пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года, а толькі праз тры гады, калі разграміла асноўныя сілы ўнутранай контррэвалюцыі і замежных інтэрвентаў. Спецыяльная дзяржаўная камісія, якую ўзначаліў У. І. Ленін, прыцягнула да работ шырокае кола вучоных і спецыялістаў. Ужо ў снежні 1920 года на разгляд VIII Усерасійскага з'езда Саветаў быў прадастаўлены «План электрыфікацыі РСФСР». Ён быў адобраны, У. І. Ленін, выступаючы на з'ездзе, сказаў: «На мой погляд, гэта — наша другая праграма партыі».

Сапраўды, план дзяржаўнай электрыфікацыі Расіі (скарочана яго назвалі ГОЭЛРО) прадугледжваў не толькі будаўніцтва электрастанцый. Гэта быў агульнадзяржаўны план аднаўлення і развіцця ўсёй народнай гаспадаркі краіны на базе электрыфікацыі і навейшай тэхнікі, ён з'явіўся ўвасабленнем лепшых дасягненняў перадавой навуковай думкі. Разам з тым гэта быў першы ў нашай краіне народна-гаспадарчы план агульнадзяржаўнага маштабу, першы ў гісторыі чалавечтва вопыт перспектыўнага эканамічнага планавання на вялікі працяг часу — 15-16 гадоў.

Добра вядома, якім слабарэзультывым у эканамічных адносінах раёнам была дараваляцкая Беларусь. Што ж датычыцца энергетыкі, то тут можна гаварыць аб абсалютнай адсталасці і прымітывізме. Нават на фоне нізкага ўзроўню электрыфікацыі Расійскай імперыі Беларусь выглядала даволі ўбога: вырацоўка электрычнай энергіі на душу насельніцтва была ў 15,2 раза ніжэй, чым у цэлым па краіне, а за час імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў магутнасць

электрычных станцый скарацілася на тры чвэрці.

Значныя поспехі ў электрыфікацыі рэспублікі былі дасягнуты ўжо ў першыя гады мірнага гаспадарчага будаўніцтва. Электрастанцыі з'явіліся ў большасці раённых цэнтраў рэспублікі, а буйныя былі пабудаваны ў Гомелі і Бабруйску. Раскрыліся Магілёўская і Полацкая, была праведзена поўная рэканструкцыя Мінскай электрастанцыі — старэйшай у Беларусі. К 1928 году агульная магутнасць беларускіх электрастанцый павялічылася ў параўнанні з 1913 годам у 3,4 раза, а вырацоўка электраэнергіі — больш чым у 13 разоў.

Важнейшай падзеяй у 20-я гады было будаўніцтва Беларускай ДРЭС — буйной раённай электрастанцыі на Асінаўскім тарфяным масіве ў Віцебскай вобласці. Будаваць яе пачалі ў 1927 годзе згодна з рашэннем Савета Працы і Абароны Беларусі будаўнікі атрымлівалі дапамогу ўсёй нашай шматнацыянальнай краіны, у першую чаргу — рускага і ўкраінскага рабочага класа. У XIII гадавіну Вялікага Кастрычніка — 8 лістапада 1930 года — БелДРЭС дала ток. Сур'ёзным крокам на шляху электрыфікацыі БССР з'явілася збудаванне магутных цеплавых электрастанцый у Мінску, Мазыры, Крычаве, Добрушы і іншых гарадах рэспублікі.

За гады даваенных пяцігодкаў Беларусь ператварылася ў адну з перадавых індустрыяльных рэспублік Савецкага Саюза, і гэта было рэальным увасабленнем у жыццё ленинскіх ідэй электрыфікацыі краіны. У 1940 годзе ў Беларусі вырацоўвалася 508 мільянаў кілаватгадзін электраэнергіі — амаль у 170 разоў больш, чым у 1913 годзе.

А калі закончылася Вялікая Айчынная вайна, зноў давялося пачынаць усё спачатку.

Аднаўляліся ранейшыя, узводзіліся новыя энергетычныя аб'екты. Электрычныя станцыі атрымалі новае, больш дасканалое абсталяванне — катлы, турбіны, генератары. Працэс электрыфікацыі праходзіў на якасна новым, больш высокім тэхнічным узроўні. У 1950 годзе Беларусь вырацавала амаль у 1,5 раза больш электраэнергіі, чым да вайны. У наступныя гады на аснове электрыфікацыі была створана перадавая прамысловасць, істотна змянілася энергетычная база сельскагаспадарчай вытворчасці.

Галоўным напрамкам у развіцці гэтай галіны стала канцэнтрацыя вытворчасці электраэнергіі на буйных станцыях. У 1961 годзе пад прамысловую нагрузку быў пастаўлены першы з шасці агрэгатаў Бярозаўскай ДРЭС. Праз чатыры гады магутнасць электрастанцыі складала 600 тысяч кілават. Лінія электраперадачы Бярозаўскай ДРЭС — Баранавічы — Мінск аб'яднала ўсе раёны рэспублікі. Была створана адзіная Беларуская энергасістэма, якая далучылася да аб'яднанай энергасістэмы Паўночнага Захаду і Цэнтра СССР. Гэта ў значнай меры садзейнічала ўзмацненню рэспублікі забеспячэння электрычнай энергіяй народнай гаспадаркі БССР і ўсёй паўночна-заходняй часткі краіны.

Хуткае развіццё прамысловасці Беларусі, прыбалтыйскіх рэспублік і суседніх з імі абласцей РСФСР, расшырэнне выкарыстання электраэнергіі ў сельскагаспадарчай вытворчасці паставілі на парадак дня пытанне аб стварэнні на захадзе краіны магутнай крыніцы электразабеспячэння — Лукомльскай ДРЭС у Віцебскай вобласці. Яе будаўніцтва было завершана ў 1973 годзе. У вшыванні ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР будаўнікам і энергетыкам гаварылася: «Збудаванне электрастанцыі магутнасцю 2400 тысяч кілават на беларускай зямлі з'яўляецца яркім прыкладам паспяховага правядзення ў жыццё Дырэктыў ХХІV з'езда КПСС, практычнага ажыццяўлення ленинскай нацыянальнай палітыкі ў справе куткага ўздыму эканомікі і хуткага ўздыму брацкай савецкай рэспублікі».

Вельмі высокімі тэмпамі развіваецца савецкая энергетыка ў дзесятай пяцігодцы. Да сённяшняга дня магутнасць беларускай энергасістэмы дасягнула амаль 6 мільянаў кілават, а гадавая вырацоўка электраэнергіі — 32,5 мільярда кілаватгадзін. Уведзены ў строй Мінская ЦЭЦ-4, Новая турбагенератары на буйных электрастанцыях, лініі электраперадач. Вытворчасць электраэнергіі канцэнтрэецца на буйных электрастанцыях з агрэгатамі вялікай адзінкавай магутнасці.

Іван ЛІТВІНОўСКІ,
кандыдат
гістарычных навук.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ЦІ ГЭТА СПОРТ?

Дзіўна, да якіх толькі прыёмаў звяртаюцца часам заходнія палітыкі, каб дасягнуць сваёй мэты. Здавалася б, што агульнага паміж палітыкай і спортам? Аднак і спорт спрабуюць выкарыстаць як палітычны рычаг. Недарма ж прэзідэнт Картэр так гарача выступае за байкот Алімпійскіх гульняў у Маскве. Для кіраўніка такой краіны, як ЗША, гэта, на маю думку, нават несалідна.

А вось не так даўно тут выступаў па тэлебачанню нейкі тып, па ўсёй верагоднасці, яўрэйскага паходжання. Дык ён, наадварот, заклікаў не байкатаваць Алімпіяду ў Маскве, а ехаць туды натоўпам і наладжваць маніфестацыі ў абарону правоў чалавека. З гэтага я зразумеў, што ранейшыя формы агітацыі за выезд яўрэйцаў з СССР ужо застарэлі, таму што цяпер многія вельмі добра ведаюць,

якое на самой справе «шчаслівае жыццё» на «зямлі паветнай». Вось і даводзіцца шукаць новыя формы прапаганды. Яшчэ гэты тып заклікаў, каб спартсмены ахвяравалі сваімі медалямі, але таксама далучаліся да гэтых маніфестацый. Мы ўпэўнены, што падобныя заклікі застануцца марным лямантам у пустыні і што савецкія людзі нікому не дазваляць парушыць парадак у сваёй краіне. Але мы тут калі чуюм падобнае, проста не можам не абурцца. Няўжо тыя, хто прадастаўляе трыбуну падобным прамоўцам, не разумеюць, які гэта нікчэмны і подлы прыём у палітыцы. А подласцю яшчэ ніхто і ніколі добрага не дабіваўся. Падобны «спорт» палітыкам не да твару. Рады, што ў Францыі большасць людзей гэта добра разумеюць.

Стэфан КАБАНЯЧЫ,
Францыя.

ЕДИНСТВЕННЫЙ ВЫБОР

Чем запомнился нам прошедший год? Я бы, не задумываясь, сказал, что самым выдающимся событием 1979 года было подписание руководителем Советского государства Леонидом Ильичом Брежневым и президентом США Картером Договора ОСВ-2. Но, к сожалению, не успел этот документ родиться, как в Соединенных Штатах и других странах, подпевающих им, против него подняли огромный шум противники разрядки. Сегодня эта волчья стая мракобесов уже не пытается прятать свое фашистское нутро. Они готовы буквально съесть Советский Союз, но как бы им самим не пошались.

Провозглашенный год был провозглашен Организацией Объединенных Наций Годом ребенка. Всему миру известно, сколько делается для детей в вашей стране. Недаром ведь говорят, что в Советском Союзе каждый год является годом ребенка. А что же сделали для радости детей американские работники свободной демократии? Добились размещения в Западной Европе около 600 новых ядерных ракет и направили их в сторону социалистических стран! Разве это не благородные христиане?! Ведь они не хотят убивать своих детей. А до детей других им

какое дело? Но ведь когда-то так думал и Гитлер.

Мои друзья на Родине рассказывали мне, как гитлеровцы с песнями шли на восток. Но советские воины отступили их от походных маршей. И вот в настоящее время, слушая радио и просматривая прессу, невольно приходишь к выводу, что для Советского Союза нет другого выбора, как только держать порох сухим.

Сейчас господ капиталистов каждый новый год встречает все большими неприятностями. Например, им бы очень хотелось задушить революцию на Кубе. А Куба живет, работает, строится и процветает. Или вот Никарагуа. Сколько милое Самоса издевался над никарагуанским народом, и все же народ покончил с тираном! То же самое с иранским шахом. Капиталисты повсюду видят скатый народный кулак и спробируют найти себе спасение в ракетках. Старый прием — отвлекать внимание народа от внутренних проблем! Ради этого они даже готовы развязать войну. Но и сторонники мира не сидят сложа руки. С каждым днем движение за мир набирает все большую силу. Уверены, что добро победит зло.

Алексей и Ирина
ГРИЦУКИ.

Канада.

К 25-ЛЕТИЮ ОРГАНИЗАЦИИ ВАРШАВСКОГО ДОГОВОРА

НА СТРАЖЕ МИРА И СОЦИАЛИЗМА

14 мая страны социалистического содружества будут отмечать 25-летие со дня подписания Варшавского Договора о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи. В связи с этим военный обозреватель АПН Василий МОРОЗОВ обратился к начальнику штаба, первому заместителю главнокомандующего Объединенными вооруженными силами государств — участниками Варшавского Договора генералу армии А. ГРИБКОВУ с просьбой ответить на некоторые вопросы.

Вопрос: Анатолий Иванович, напомните, пожалуйста, в какой обстановке была создана Организация Варшавского Договора, что вызвало рождение этого военно-политического союза?

Ответ: Как известно, вскоре после разгрома фашистской Германии и ее спутников западные державы вступили на путь «холодной войны». Прикрываясь пропагандой о мнимой «советской военной угрозе», Запад стал наращивать гонку вооружений, проводить политику «с позиции силы». Особая роль в этом отводилась созданному в 1949 году блоку НАТО как наиболее мощному военному союзу капиталистических государств. Его образование привело к дальнейшему обострению напряженности в Европе и во всем мире, ухудшению отношений между западными странами, с одной стороны, и социалистическими государствами — с другой.

В этой обстановке социалистические страны Европы вынуждены были предпринять ответные шаги в целях защиты своих национальных интересов и укрепления международного мира. 14 мая 1955 года (через 6 лет после создания НАТО) в Варшаве был заключен многосторонний Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи, вошедший в историю как Варшавский Договор. Его участниками являются семь социалистических стран. Таким образом, создание системы коллективной безопасности в лице Организации Варшавского Договора явилось объективной необходимостью.

Однако следует отметить, что страны социалистического содружества являются решительными противниками разделения мира на военные блоки. Об этом свидетельствует сам текст Варшавского Договора, в котором указывается, что в случае создания в Европе системы коллективной безопасности и заключения с этой целью Европейского Договора Варшавский Договор утратит свою силу.

Государства-участники Варшавского Договора не раз заявляли о готовности распустить свою организацию одновременно с роспуском Североатлантического пакта.

Вопрос: Реакционная пропаганда западных стран прилагает немало усилий, чтобы извратить существо Варшавского Договора, исказить его цели и характер. Каковы они в действительности?

Ответ: Организация Варшавского Договора — это добровольный союз европейских социалистических государств, заключенный на принципах полного равенства его участников, взаимного уважения их независимости и суверенитета.

Варшавский Договор — подлинно оборонительная организация. Его участники никому не угрожают, не претендуют на чужие территории и не вмешиваются во внутренние дела других государств. За прошедшие 25 лет государств-участники Варшавского Договора не развязали ни одного военного конфликта, их политика не вызвала напряженности ни в одном из районов мира. Союз социалистических стран представляет собой не узкую, замкнутую группировку, в противоположность военным блокам капиталистических стран он открыт для присоединения других государств, независимо от их общественного и государственного строя. Единственное условие для членства — готовность способствовать объединению усилий миролюбивых государств в целях обеспечения мира и безопасности народов.

Вопрос: Как можно кратко охарактеризовать развитие внешнеполитической и военной деятельности Организации Варшавского Дого-

вора за истекшую четверть века?

Ответ: Основным направлением, главным содержанием внешнеполитической деятельности государств — участников Варшавского Договора все эти годы была борьба за мир, безопасность и ослабление международной напряженности.

В числе миролюбивых инициатив стран Варшавского Договора были предложения о создании системы коллективной безопасности в Европе (1956 г.), о заключении пакта о ненападении между государствами-участниками Варшавского Договора и государствами — членами НАТО (1958 г.), программа всеобщего и полного разоружения (1960 г.), предложения о созыве общеевропейского Совещания по вопросам безопасности и сотрудничества (1966 г.), заключении договора о неприменении первыми друг против друга ядерного оружия государствами-участниками общеевропейского совещания в Хельсинки (1975 г.), об одновременном прекращении всеми государствами производства и испытаний ядерного оружия, постепенном сокращении уже накопленных запасов вплоть до полной их ликвидации (1977 г.) и другие.

С целым комплексом конкретных мирных инициатив пришли братские социалистические страны на специальную сессию Генеральной Ассамблеи ООН (1978 г.). Предложенные меры включали прекращение производства ядерного оружия во всех его видах, прекращение разработки и запрещение всех других видов оружия массового уничтожения, прекращение создания новых видов обычных вооружений большой разрушительной силы, отказ от расширения армий и увеличения обычных вооружений держав — постоянных членов Совета Безопасности ООН, а также стран, связанных с ними военными соглашениями.

Вопрос: Что представляют собой в настоящее время Объединенные вооруженные силы Организации Варшавского Договора? Как они выполняют свою благородную роль надежного щита социалистических завоеваний народов стран социалистического содружества?

Ответ: Объединенные вооруженные силы стран Варшавского Договора в своем составе имеют сухопутные войска, войска ПВО, военно-воздушные силы и силы флота, выделенные государствами-участниками Варшавского Договора в соответствии с потребностями совместной обороны по согласованию между странами. Включенные в состав Объединенных вооруженных сил от каждой союзной армии контингенты войск и флотов способны решать в любых условиях самые сложные задачи обороны социалистического содружества в целом.

Вопрос: Сейчас на Западе часто спрашивают: какие меры может принять Организация Варшавского Договора в ответ на решение декабрьской сессии совета НАТО в Брюсселе о размещении новых американских ракет средней дальности в некоторых странах Западной Европы?

Ответ: Опасные планы НАТО по дальнейшему усилению гонки вооружений на европейском континенте, и в первую очередь по размещению в Западной Европе новых видов американских ракетно-ядерных средств средней дальности, преследуют цели нарушить сложившееся равновесие сил на европейском континенте, добиться военного превосходства над Организацией Варшавского Договора и тем самым нанести ущерб интересам безопасности социалистических и вообще всех стран Европы. Они идут вразрез с целями и смыслом разрядки. Этого не могут допустить государства-участники Варшавского Договора. Они будут вынуждены предпринять дополнительные меры по укреплению своей безопасности. Вся ответственность за новую гонку вооружений со всеми вытекающими опасными последствиями для Европы и мира ложится целиком и полностью на верховодов НАТО. (АПН).

ПРЫКЛАДНА два гады таму назад адбываўся пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР па пытаньнях развіцця літаратуры для дзяцей. Мне ў Ведрыч, далёкую ад Мінска палескую вёску, прыйшло запрашэнне з прапановай выступіць на гэтым форуме беларускіх літаратараў.

Трэба было добра падрыхтавацца, сказаць штосьці новае, а галоўнае, паказаць, як кнігі беларускіх аўтараў даходзяць да дзяцей. Вось ужо 15 гадоў я кірую сярэдняй сельскай школай і па наступленых кніжнай індустрыі рэспублікі, але анкета, праведзеная мною ў школах Рэчыцкага раёна, пераўзышла ўсе мае чаканні.

...Успамінаецца далёкае мінулае, мая сямігодка ў Ка-

кніга магла запэкацца і настаўніца больш нічога не даць пачытаць.

Пазней некаторы час я хоўваўся ў Юркавіцкім дзіцячым доме. Там я ўбачыў сваіх аднагодкаў і старэйшых па ўзросту, якія перажылі ў многа разоў болей, чым я. Гэта былі дзеці з псіхікай, траўміраванай вайной, бо ў многіх з іх фашысты расстралялі, спалілі, закапалі жывымі ў зямлю родных і блізкіх. Хлопчыкі і дзяўчынкі цяжка выходзілі з душэўнай дэпрэсіі, і чытанне дапамагала ім пераадолець страхі былога. Пасля дзеці Беларусі напісалі страшэнную па сваёй існасці кнігу супраць фашызму — «Ніколі не забудзем».

Мне думаецца, што А. Адамовіч, Я. Брыль і У. Калеснік, стварыўшы праз гады пасля выхаду «Ніколі не за-

ШТО ЧЫТАЮЦЬ НАШЫ ДЗЕЦІ?

ПАД СОНЦАМ ВЕДАЎ І ДАБРА

лінкавіцкім раёне, дзе я пачынаў вучыцца. Прыстасавана пад школу памяшканне, замест парты — «козлы», нас у класе чалавек 45, пераросткі і тыя, каму ў 1944 годзе законна трэба было ісці ў першы клас. Настаўніца наша, Анастасія Якаўлеўна, як нейкі бяццаны дар, падносіць кожнаму пачытаць буквар, абгорнуты трафейнай нямецкай тапаграфічнай картай.

Мы чыталі словы «мама», «мыла», сказ «Мама мыла раму», нам хацелася есці, у многіх з нас вайна адабрала мам, а тыя мамы, што засталіся ў жывых, не маглі мыць рамы, бо амаль уся вёска была спалена і людзі жылі ў зямлянках. Пасля ўрокаў мы яшчэ доўга заставаліся ў школе і чыталі па гэтым адзіным на клас буквары, баючыся даткнуць да яго рукамі. Вайна яшчэ грукала ў дзверы Берліна, а мы насіліся па вёсцы ў пошуках кніг. Новыя былі рэдкасцю, але ў многіх захаваліся даваенныя, закапаныя разам з сям'ямі-такім сялянскім скарбам у зямлю, дзе яны чакалі сваіх чытачоў амаль два з паловай гады. Кнігі пахлі заляжалай саламянай трухой, але якая гэта была асалода: чытаць кнігу, забыўшыся пра холад і голад!

Праз трыццаць гадоў у сваёй паэме «Выклікаю вясну Перамогі» я ўспамінаў дні радаснага чытання пры святле «лямп», зробленай са снарадзга патрона:

Пры газоўках, што
солю стралія,
Адплывалі ў блакітную
даль,
Дзе б жылі мы і гора
не зналі,
Што прынесла нямецкая
стал.

Хлопчыкі і дзяўчынкі, дзяцінства якіх было апалена гэтай страшнай вайной, хацелі хутчэй забыць тыя жудасці, што ім давялося ўбачыць. І яны цягнуліся да кніг. Але іх было некалькі дзесяткаў на ўсё сяло. Школьная бібліятэка налічвала 8-10 кніг. Мы хадзілі да настаўнікаў, прасілі што-небудзь пачытаць. Трапляліся нам выданні з серыі «Бібліятэка чырвонаармейца». Помню, кнігу з такой серыі настаўніца дала мне на адну ноч. Здаецца, называлася яна «Русский матрос Иван Никулин». Я нёс яе па вуліцы, стараючыся асцярожна ставіць босыя ногі ў лістападаўскую грязь, каб не паслізнуцца і не ўпасці, бо тады

будзем» кнігу «Я з вогненнай вёскі», адрасавалі яе ў большай ступені таму кааленню, якое не бачыла вайны. Адпраўны пункт гэтых дзюх кніг — вайна. Пісьменнікі, па-мойму, убачылі прамую сувязь паміж падзеямі, афісаннымі ў «Ніколі не забудзем» і зместам сваёй кнігі. «Ніколі не забудзем» была для іх камертонам, ад якога яны настрайваліся ў сваёй рабоце.

Я вельмі часта чытаю са сваімі выхаванцамі «Я з вогненнай вёскі». Тым больш, што дзве вогненныя вёскі, Першамайск і Лозкі, знаходзяцца ад Ведрыча ў гадзіне язды. Праз прызму гэтай кнігі дзеці бачаць і сучасны фашызм, пад якімі б маскамі і на якіх кантынентах ён ні хаваўся.

...Але вярнуся да анкет для пленума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Мною былі апытаны бібліятэкары і выкладчыкі беларускай літаратуры 28 сярэдніх і 23 васьмігадовых школ Рэчыцкага раёна, 26 пачатковымі школам анкету я не дасылаў. Выявілася, што кніжны фонд сярэдніх школ дасягае 10-15 тысяч экзэмпляраў, а ў буйных школах і таго больш. Васьмігодкі маюць па 6-8 тысяч кніг, можа меркаваць, што ў пачатковых школах налічваецца па 3-4 тысячы кніг. Я шчыра радаваўся і захапляўся, бо ўспамінаў сваю пасляваенную сямігодку з дзесяцю кнігамі.

У анкетце ставілася такое пытанне: «Хто з беларускіх аўтараў найбольш папулярны сярод дзяцей?» Усе школы адказалі: Я. Колас, Я. Купала, Я. Маўр, М. Лынькоў, А. Якімовіч, К. Крапіва, З. Бядуля, В. Вітка, М. Танк, Я. Брыль і многія іншыя. У анкетце называліся любімыя кнігі: «Міколка-паравоз» М. Лынькова, «Палескія рабінзаны» Я. Маўра, «Беларуская калыханка» В. Віткі, «Сірочы хлеб» Я. Брыля, «Мы з Санькам у тыле ворага» І. Сяркова, «Прыгоды дзеда Міхеда» А. Астрэйкі, «Каваль Вярнідуб» А. Якімовіча. Нельга даць поўны пералік, бо называліся многія. Беларуская кніга шырока і ўпоўнена кроцьчы па свету, перайшоўшы межы рэспублікі. Сімвалічна і тое, што юны Юрый Гагарын захапляўся чытаннем верша Я. Купалы «Хлопчык і лётчык». Пётр Клімук браў з сабой у космас творы Я. Коласа, а Уладзімір Кавалё-

(Заканчэнне на 6-й стар.).

Вясна на Молчадзі.

Фота П. ЗАХАРЭНкі.

Магілёўскі абласны драматычны тэатр створаны ў пасляваенны час. І па сённяшні дзень тут працуюць людзі, якія памятаюць гэты хвалюючы момант. За мінулыя гады пастаўлена шмат спектакляў па творах рускіх і замежных аўтараў, драматургаў Беларусі і іншых савецкіх рэспублік.

Артысты з Магілёва паспяхова выступалі ў Маскве, Днепрапятроўску, Ноўгарадзе... У сталіцы Беларусі яны гастралівалі ў 1978 годзе. Спектаклі «За ўсё добрае — смерць» Р. Ібрагімбаева і «Арфей спускаецца ў пекла» Т. Уільяма выклікалі цікавасць у мінскіх глядачоў. Спрэчкі наконт пастановак шырока вяліся ў прэсе.

Магіляўчане падтрымліваюць творчы сувязі з калектывам Габраўскага драматычнага тэатра «Рача Стаянаў», маюць запрашэнне выступіць у Балгарыі.

Сёлетні сезон тэатр адкрыў новым спектаклем «Марыя Сцюарт» па п'есе Ф. Шылера. НА ЗДЫМКАХ: будынак Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра — помнік гісторыі і архітэктуры XIX стагоддзя; заслужаная артыстка БССР Ю. ГАЛЬПЕРЫНА аддала тэатру 42 гады жыцця; перад выходам на сцэну; заслужаны артыст БССР рэжысёр А. РАЕУСКІ (справа) ставіць п'есу-казку.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ПАД СОНЦАМ ВЕДАЎ І ДАБРА

(Заканчэнне.
Пачатак на 5-й стар.)

нак — зборнік вершаў Васіля Зуёнка «Нача».

Мінулы 1979 год прайшоў пад знакам Міжнароднага года дзіцяці. Гэта зусім не азначае, што толькі ў гэты год мы нейкую асаблівую ўвагу аддавалі нашым дзецям. Наш Ведрыч, які ўзнік у 1930 годзе на месцы былых непраходных балот, сёлета будзе святкаваць сваё п'ятдзяцігоддзе. На асушаных тарфяніках растуць не толькі вялікія ўрадкі бульбы, ячменю і жыта. Тут створаны ўсе ўмовы, каб ішчэ жыў чалавек. Не забыты дзеці. Для іх пабудавана двухпавярховая агульнаадукацыйная школа, працуе музычная, хлопчыкі і дзяўчынкі наведваюць дзіцячую спартыўную школу, прасторны сельскі Дом культуры.

Беларускай дзіцячай літаратуры пасля Вялікага Кастрычніка трэба было набіраць паскораныя тэмпы, бо вялікі час патрабаваў вялікай літаратуры. Дакастрычніцкія набыткі яе можна было пералічыць па пальцах: «Лемантар» (1906), «Першае чытанне для дзетак беларусаў» (1906) Цёткі, «Другое чытанне для дзетак беларусаў» (1909) Я. Коласа ды 6 нумароў часопіса «Лучынка» (1914) пад рэдакцыяй той жа Цёткі.

У 1918 годзе выходзіць беларуская чытанка, праз тры гады пачынаецца выданне першага беларускага часопіса для дзетак «Зоркі». Сённяшняя беларуская дзіцячая літаратура трымаецца на добрым фундаменце, закладзеным у 20-ыя гады творами Я. Коласа, Я. Купалы, З. Бядулі, Я. Маўра, А. Якімовіча, М. Чарота і інш.

Літаратура для дзетак хутка развіталася. Яна ўздымалася, але, прачытаўшы прозвішчы аўтараў (сцэнарыст—Зінаіда Мажэйка, рэжысёр — Ніна Сава), мы не сумняваліся: будучы паказаны народныя абрады, беларускія песенны фальклор. Гэта цікава. Гэта нельга не паглядзець, не паслухаць.

Пасля прагляду фільма яшчэ гадзіны паўтары ніхто не пакідаў залу: вельмі многія хацелі выказаць сваю думку. Выступалі выкладчыкі і музыканты, пісьменнікі і вучоныя, кінарэжысёры і людзі з перыферыі. Сакратар Саюза кінематографістаў Юрый Лысятаў, які веў гэты вечар фальклорнага фільма, сказаў, што справа, якую робяць З. Мажэйка і Н. Сава, выключна патрэбная і цікавая.

Твор сапраўднага мастацтва нельга пераказаць — яго трэ-

ба перадаваць гады, пасля Вялікай Айчыннай вайны беларуская літаратура для дзетак закрэсавала такой колькасцю аўтараў, што любая іншая літаратура магла б пазаіздросціць.

Я. Маўр і М. Лынькоў падарылі ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў класічныя творы, якімі яшчэ доўгі час будзе захапляцца не адно пакаленне дзетак, і не адно пакаленне беларускіх літаратараў будзе бачыць у іх эталон, літаратурную норму. Такія творы Я. Маўра, як «Чалавек ідзе», «Слёзы Тубі», «У краіне райскай птушкі», «Сын вады», сталі настольнымі для беларускай дзятвы. Неяк я размаўляў з адным літаратарам. «Напісаць бы адну такую кніжку, — сказаў ён, гартуючы «Палескіх рабінзонаў» Я. Маўра, — і больш нічога не хацеў бы». Жаданне, зразумела, пахвальнае, але «Палескіх рабінзонаў» — рэч непераўздзеная, і мара таго літаратара так, відаць, і застанецца марай. А што за цуд Міхась Лынькоў з яго творами «Міколка-паравоз», «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў»? Дзеці ў бібліятэках толькі і просяць: «Калі ласка, «Міколку...» Тыя, хто прыйшлі ў дзіцячую літаратуру пасля, вучыліся, зразумела, у Я. Маўра і М. Лынькова, як гаварыць з юным чытачом. Сваю самабытнасць, новы моўны лад прынеслі ў літаратуру для дзетак В. Вольскі, С. Шушкевіч, Э. Агняцет, В. Хомчанка, М. Калачынскі, П. Кавалёў, І. Муравейка, М. Гамолка, Г. Шыловіч, А. Вольскі, В. Гарбук, А. Махнач, М. Чарняўскі, Е. Лось, У. Паўлаў, А. Дзеружынскі, М. Ваданосаў, М. Парахневіч, М. Корзун, А. Шашкоў, У. Краўчанка, М. Гарулёў, Д. Слаўковіч і інш. Любы пералік мае той недахоп, што ён заўсёды бывае няпоўным. Літаратура для юных не вычэрпваецца імёнамі чыста дзіцячых пісьменнікаў. Вялікая група літаратараў Беларусі піша для дарослых і для дзетак. Гэта І. Шамякін, Я. Брыль, С. Грахоўскі, І. Навуменка, М. Лужанін, А. Пысін, Н. Пілевіч, Р. Барадулін, Г. Бураўкін, А. Вялюгін, А. Зарыцкі, М. Аўрамчык і інш.

Беларуская літаратура мае добрыя набыткі, але ў рэспубліцы разумеюць, што зася-

роджвацца толькі на выданні сваіх пісьменнікаў, значыць збядняць чытанне нашых дзетак. Таму штогод у Беларусі выходзіць кнігі шматлікіх аўтараў, якія пішуць на мовах народаў СССР, зарубежных пісьменнікаў, класікаў рускай літаратуры. Тут і А. Някрасаў, М. Гоголь, А. Герцаў, А. Пушкін, М. Салтыкоў-Шчадрын і А. Чэхаў. У свет выходзіць кнігі С. Баруздына, З. Васкрасенскай, М. Горкага, А. Грына, У. Маякоўскага, А. Талстога, В. Цэльпугова, Д. Фурманова, Р. Фраермана і іншых у перакладах і арыгінале. З нагоды 60-годдзя Вялікага Кастрычніка ў Беларусі выйшла 25 назваў кніг аўтараў з іншых саюзных рэспублік акрамя РСФСР, у перакладзе на беларускую мову. Тут і Ч. Айтмагаў, Б. Кербасеў, П. Цвірка, С. Мураўдзян... Пад пільнай увагай кнігавыдаўцоў творы Р. Кіплінга, М. Тэна, Д. Свіфта, Г. Андэрсена, А. Стаянава.

Восенню мінулага года градакая дзіцячая бібліятэка запрасіла мяне на свята кнігі ў Рэчыцу. Трэба было бачыць вялікую настрой юных чытачоў, іх заклапочанасць, уменне гаварыць аб любімых кніжках. Пасля загадка бібліятэкі імя А. Гайдара запрасіла паглядзець новыя кнігі. Федася Ісаева гартала кніжку паступлення: А. Мімрык «Верабейка-галубейка», М. Корзун «Навальнічная паласа», У. Бабкоў «Што такое БМП?», Л. Прокша «Стрэлы над ярам», З. Бандарына «Ой, рана на Івана», Р. Барадулін «Белая яблыня грому»... Назвы і назвы. Імёны вядомыя, імёны новыя.

Сотні беларускіх пісьменнікаў пішуць для дзетак, бо хочучь, каб яны выраслі разумнымі, вернымі нашым ідэалам.

Мне прыгадалася яшчэ адна сустрэча. У снежні 1979 года я быў у Пяцігорску, на ведаў пісьменніка Вісарыёна Гарбука. Восем ужо 33 гады ён прыкуты да ложка цяжкай хваробай. Але піша для дзетак, расказвае пра новыя свае задумы. І мне надумалася: дзеці валодаюць такой прыцягальнай сілай, што нават хворыя кланюцца аб іх!

...Хлапчук на лавачцы ля школы схіліўся над кніжкай-Старонка, яшчэ старонка. Светлыя далі адкрыты яму. Што можа быць прыемней і радасней гэтай карціны!

Уладзімір ВЕРАМЕЙЧЫК,
пісьменнік.

ЗНЯТЫ НОВЫ ФІЛЬМ АБ СТАРАДАЎНІХ БЕЛАРУСКІХ ПЕСНЯХ

ЖЫВЫЯ ГАЛАСЫ

— Гэй! Каляда!

Хлопец у вывернутым кажусе, валёнках, апрануты «казой», выскаквае на заснежаную вясковую вуліцу. Ужо звечарэла. Яркая гараць у марозным небе зоркі. Цёмныя цені дрэў стаяць пасярод снежнай белі, нібы прывіды. На ўсе вокны свеціцца вяскова хата.

Малады, задорлівы покліч далёка-далёка панёсся ў прасторы. Пачуўшы яго, людзі выскапаюць з хат на вуліцу. У палескай вёсцы — народнае гульняне...

Так пачынаецца фільм беларускіх дакументалістаў «Палескія калядкі», зняты сем гадоў назад. Пра яго наша газета пісала ў сакавіку 1973 года.

І вось у рэдакцыю прынеслі запрашэнне: Саюз кінематографістаў БССР і рэспубліканскі Дом кіно наладжваюць прэм'еру новай дакументальнай

стужкі — «Галасы стагоддзяў». Пра што новы фільм, у запрашалым білеце не гаварылі, але, прачытаўшы прозвішчы аўтараў (сцэнарыст—Зінаіда Мажэйка, рэжысёр — Ніна Сава), мы не сумняваліся: будучы паказаны народныя абрады, беларускія песенны фальклор. Гэта цікава. Гэта нельга не паглядзець, не паслухаць.

Пасля прагляду фільма яшчэ гадзіны паўтары ніхто не пакідаў залу: вельмі многія хацелі выказаць сваю думку. Выступалі выкладчыкі і музыканты, пісьменнікі і вучоныя, кінарэжысёры і людзі з перыферыі. Сакратар Саюза кінематографістаў Юрый Лысятаў, які веў гэты вечар фальклорнага фільма, сказаў, што справа, якую робяць З. Мажэйка і Н. Сава, выключна патрэбная і цікавая.

Твор сапраўднага мастацтва нельга пераказаць — яго трэ-

ба перадаваць гады, пасля Вялікай Айчыннай вайны беларуская літаратура для дзетак закрэсавала такой колькасцю аўтараў, што любая іншая літаратура магла б пазаіздросціць.

Я. Маўр і М. Лынькоў падарылі ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў класічныя творы, якімі яшчэ доўгі час будзе захапляцца не адно пакаленне дзетак, і не адно пакаленне беларускіх літаратараў будзе бачыць у іх эталон, літаратурную норму. Такія творы Я. Маўра, як «Чалавек ідзе», «Слёзы Тубі», «У краіне райскай птушкі», «Сын вады», сталі настольнымі для беларускай дзятвы. Неяк я размаўляў з адным літаратарам. «Напісаць бы адну такую кніжку, — сказаў ён, гартуючы «Палескіх рабінзонаў» Я. Маўра, — і больш нічога не хацеў бы». Жаданне, зразумела, пахвальнае, але «Палескіх рабінзонаў» — рэч непераўздзеная, і мара таго літаратара так, відаць, і застанецца марай. А што за цуд Міхась Лынькоў з яго творами «Міколка-паравоз», «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў»? Дзеці ў бібліятэках толькі і просяць: «Калі ласка, «Міколку...» Тыя, хто прыйшлі ў дзіцячую літаратуру пасля, вучыліся, зразумела, у Я. Маўра і М. Лынькова, як гаварыць з юным чытачом. Сваю самабытнасць, новы моўны лад прынеслі ў літаратуру для дзетак В. Вольскі, С. Шушкевіч, Э. Агняцет, В. Хомчанка, М. Калачынскі, П. Кавалёў, І. Муравейка, М. Гамолка, Г. Шыловіч, А. Вольскі, В. Гарбук, А. Махнач, М. Чарняўскі, Е. Лось, У. Паўлаў, А. Дзеружынскі, М. Ваданосаў, М. Парахневіч, М. Корзун, А. Шашкоў, У. Краўчанка, М. Гарулёў, Д. Слаўковіч і інш. Любы пералік мае той недахоп, што ён заўсёды бывае няпоўным. Літаратура для юных не вычэрпваецца імёнамі чыста дзіцячых пісьменнікаў. Вялікая група літаратараў Беларусі піша для дарослых і для дзетак. Гэта І. Шамякін, Я. Брыль, С. Грахоўскі, І. Навуменка, М. Лужанін, А. Пысін, Н. Пілевіч, Р. Барадулін, Г. Бураўкін, А. Вялюгін, А. Зарыцкі, М. Аўрамчык і інш.

Беларуская літаратура мае добрыя набыткі, але ў рэспубліцы разумеюць, што зася-

ба перадаваць гады, пасля Вялікай Айчыннай вайны беларуская літаратура для дзетак закрэсавала такой колькасцю аўтараў, што любая іншая літаратура магла б пазаіздросціць.

Мне прыгадалася яшчэ адна сустрэча. У снежні 1979 года я быў у Пяцігорску, на ведаў пісьменніка Вісарыёна Гарбука. Восем ужо 33 гады ён прыкуты да ложка цяжкай хваробай. Але піша для дзетак, расказвае пра новыя свае задумы. І мне надумалася: дзеці валодаюць такой прыцягальнай сілай, што нават хворыя кланюцца аб іх!

Хлопец у вывернутым кажусе, валёнках, апрануты «казой», выскаквае на заснежаную вясковую вуліцу. Ужо звечарэла. Яркая гараць у марозным небе зоркі. Цёмныя цені дрэў стаяць пасярод снежнай белі, нібы прывіды. На ўсе вокны свеціцца вяскова хата.

Малады, задорлівы покліч далёка-далёка панёсся ў прасторы. Пачуўшы яго, людзі выскапаюць з хат на вуліцу. У палескай вёсцы — народнае гульняне...

Так пачынаецца фільм беларускіх дакументалістаў «Палескія калядкі», зняты сем гадоў назад. Пра яго наша газета пісала ў сакавіку 1973 года.

І вось у рэдакцыю прынеслі запрашэнне: Саюз кінематографістаў БССР і рэспубліканскі Дом кіно наладжваюць прэм'еру новай дакументальнай

стужкі — «Галасы стагоддзяў». Пра што новы фільм, у запрашалым білеце не гаварылі, але, прачытаўшы прозвішчы аўтараў (сцэнарыст—Зінаіда Мажэйка, рэжысёр — Ніна Сава), мы не сумняваліся: будучы паказаны народныя абрады, беларускія песенны фальклор. Гэта цікава. Гэта нельга не паглядзець, не паслухаць.

Пасля прагляду фільма яшчэ гадзіны паўтары ніхто не пакідаў залу: вельмі многія хацелі выказаць сваю думку. Выступалі выкладчыкі і музыканты, пісьменнікі і вучоныя, кінарэжысёры і людзі з перыферыі. Сакратар Саюза кінематографістаў Юрый Лысятаў, які веў гэты вечар фальклорнага фільма, сказаў, што справа, якую робяць З. Мажэйка і Н. Сава, выключна патрэбная і цікавая.

Твор сапраўднага мастацтва нельга пераказаць — яго трэ-

Пётр Усцінавіч БРОЎКА

Савецкая шматнацыянальная літаратура панесла вялікую страту. 24 сакавіка пасля цяжкай і працяглай хваробы на 75-м годзе жыцця памёр выдатны савецкі пісьменнік, народны паэт БССР Пётр Усцінавіч Броўка — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, член ЦК КП Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэміяў, акадэмік Акадэміі навук БССР, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР.

У некратогу, падпісаным кіраўнікам партыі і ўрада Савецкага Саюза і нашай рэспублікі, літаратарамі Масквы, Украіны, Літвы, прадстаўнікамі грамадскасці, дзеячамі культуры і пісьменнікамі Беларусі, гаворыцца: «Жыццёвы шлях і літаратурная творчасць Пятра Усцінавіча Броўкі былі непарыўна звязаны з лёсам Радзімы і савецкага народа. Яго натхнёныя творы паэзіі, прозы, публіцыстыкі прасякнуты глыбокай верай у перамогу ленінскіх ідэй, любоўю да нашай сацыялістычнай Айчыны, нясуць высокі зарад партыйнасці, сацыялістычнага інтэрнацыяналізму і савецкага патрыятызму.

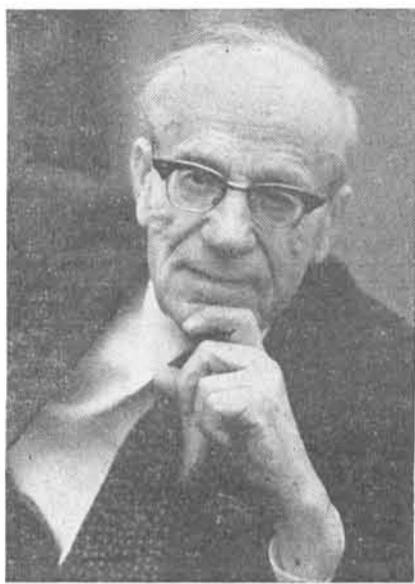
Нарадзіўся Пётр Усцінавіч Броўка 25 чэрвеня 1905 года ў вёсцы Пучылавічы Ушацкага раёна Віцебскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. На ўсіх этапах жыццёвага шляху — ад камсамольскага сакратара, старшыні сельсавета ў першыя гады Савецкай улады, літаратара-франтавіка, палымянага публіцыста ў гады Вялікай Айчыннай вайны да кіраўніка пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі, аднаго з кіраўнікоў Саюза пісьменнікаў СССР, вядомага вучонага, выдатнага грамадскага дзеяча — П. У. Броўка застаўся верным сынам Камуністычнай партыі, перакананым марксістам-ленінцам, літаратарам высокага грамадзянскага пафасу і абавязку.

Шырокую вядомасць атрымалі вершы і паэмы ваенных гадоў П. У. Броўкі, яго кнігі паэзіі «А дні ідуць...», «Заўсёды з Леніным», «Між чырвоных рабін», раман «Калі зліваюцца рэкі», аповесць «Разам з камісарам».

Яго творы, перакладзеныя на мовы народаў СССР і многіх зарубажных краін, нясуць мільёнам чытачоў праўду аб савецкім чалавеку, аб сацыялістычным ладзе жыцця.

Камуністычная партыя і Савецкі ўрад высока ацанілі заслугі П. У. Броўкі, прысвоішы яму званне Героя Сацыялістычнай Працы, узнагародзішы 4-ма ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Дружбы народаў, іншымі ордэнамі і медалямі».

Паведамленне Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР аб смерці П. У. Броўкі было змешчана ў цэнтральным і рэспубліканскім друку, перададзена па радыё і тэлебачанні. Газеты Беларусі надрукавалі шматлікія спачуванні родным і бліжкім нябожчыка. Так, у «Звездзе» за 26 сакавіка 1980 года змешчаны жалобныя паведамленні і спачуванні ад

праўлення Саюзаў пісьменнікаў СССР і БССР, прэзідыума Акадэміі навук БССР, Брэсцкага, Віцебскага, Гомельскага, Гродзенскага, Магілёўскага, Мінскага абкомаў КПБ, выканкомаў Брэсцкага, Віцебскага, Гомельскага, Гродзенскага, Магілёўскага, Мінскага абласных Саветаў народных дэпутатаў, Мінскага гаркома КПБ і выканкома Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, Цэнтральнага Камітэта Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі Беларусі, Беларускага рэспубліканскага савета прафесійных саюзаў, Міністэрства культуры БССР, Дзяржкамвядата БССР, галоўнай рэдакцыі Беларускай савецкай энцыклапедыі і іншых.

Пятрусь Броўка быў глыбока народным паэтам, і мільёны людзей плацілі яму шчырай любоўю і ўдзячнасцю. Аб гэтым сведчыла і ўзконца людская рака, якая цягла да будынка акруговага Дома афіцэраў у Мінску, дзе была ўстаноўлена труна з целам памёршага. Развітацця з любімым паэтам, ушанаваць у жалобным маўчанні яго светлую памяць прыйшлі тысячы людзей — рабочых і будаўнікоў, хлебарабаў і студэнтаў, пісьменнікаў і вучоных, воінаў Савецкай Арміі і школьнікаў.

Пад скляпеннямі залы гучаць жалобныя мелодыі. Кожныя пяць мінут змяняецца ганаровая варта. Жалобную вахту нясуць члены ЦК КПБ і дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР, члены праўлення Саюзаў пісьменнікаў СССР і БССР, прадстаўнікі працоўных калектываў, творчай інтэлігенцыі, землякі паэта.

Грамадзянская паніхіда адбылася 26 сакавіка на Цэнтральнай плошчы Мінска, якую запоўнілі тысячы мінчан. Шчырымі спагаднымі словамі развіталіся з нябожчыкам усе выступаўшыя.

— Жыццё і творчы шлях Пятра Усцінавіча Броўкі — гэта шлях новай Савецкай Беларусі, шлях нашай сацыялістычнай Радзімы, шлях народа — будаўніка камунізму. «Рэвалюцыяй мабілізаваны і прызваны», акрылены заваёвамі Вялікага Кастрычніка, новай сацыялістычнай явай, ён з першых крокаў свайго свядомага жыцця прымаў самы актыўны ўдзел у перабудове жыцця на новы лад, — значны першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Міцкевіч.

— Выпала пры з працавітых рук паэта, абарвалася яго натхнёная песня, але створанае ім не падуладна часу, не падуладна забыццю. Яно заўсёды будзе працягваць жыць, прыкоўваць да сябе нашу ўвагу і хваляваць. Зноў і зноў мы будзем вяртацца да яго твораў, перачытваць яго апошнія вершы, поўныя дзівоснай мудрасці і роздуму, асветленыя такім усёпранікаючым святлом, якое нагадвае не захад, а ўсход сонца над дарогай паэта ў будучыню, — так сказаў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім Танк. І як працяг яго думкі гучаць словы сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР С. Сартакова пра паэта і сябра: «Вялікі жыццялюб — гэта яго натура, гэта яго характар, гэта яго заваяванне ідучым услед пакаленням».

Віце-прэзідэнт АН БССР А. Махнач спыніўся на заслугах П. У. Броўкі перад беларускай навукай. «І тое, што дванаццаць тамоў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі—гэтага каштоўнейшага, унікальнага выдання — у незвычайнай кароткі тэрмін выйшлі ў свет, заслуга перш за ўсё Пятра Усцінавіча Броўкі. Выданне гэта — велічны помнік нястомнаму працаўніку, энтузіясту, патрыёту...»

А вось шчырае прызнанне першага сакратара Саюза пісьменнікаў БССР І. Шамякіна: «Усім нам, хто многія гады жыў і працаваў побач з гэтым чалавекам, хто мае права называцца яго вучнем — а мы ўсе вучні Пятра Усцінавіча! — не будзе хапаць яго — яго бацькоўскай добраты, настаўніцкай строгасці, чалавечай спагады і добразычлівасці, народнай мудрасці і праніклівай разважлівасці, яго вопыту і яго прыкладу ў працы».

Успамінамі пра слаўнага чалавека, вялікага паэта, шчырага сябра, спагадлівага дарадчыка, мудрага настаўніка падзяліліся землякі П. У. Броўкі, яго выбаршчыкі, літаратары Украіны і Літвы, прадстаўнікі рабочага класа, сялянства, студэнцтва.

Пахаванне выдатнага савецкага паэта і грамадскага дзеяча, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўных прэміяў, акадэміка Акадэміі навук БССР, сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энцыклапедыі Пятра Усцінавіча Броўкі адбылося на могілках па Маскоўшай шашы.

ПОСПЕХ БЕЛАРУСКІХ КНИГАВЫДАЎЦОЎ

Правадзёне міжрэспубліканскіх конкурсаў Беларускай, Літоўскай, Латвійскай і Эстонскай ССР на выданні, лепшыя па мастацкаму афармленню і паліграфічнаму выкананню, стала добрай традыцыяй. У спаборніцтве штогодна ўдзельнічаюць кнігі, альбомы, плакаты, паштоўкі, адзначаныя высокімі ўзнагародамі рэспубліканскіх конкурсаў.

Нядаўна ў Таліне — сталіцы Эстоніі — былі падведзены вынікі XII міжрэспубліканскага конкурсу «Мастацтва кнігі-79». Нашу рэспубліку на ім прадстаўлялі выдавецтвы «Беларусь», «Мастацкая літаратура», «Вышэйшая школа», «Ураджай», «Польмя», якія дэманстравалі свае лепшыя выданні: грамадска-палітычную, навукова-тэхнічную, мастацкую, дзіцячую, мастацтвазнаўчую і вучэбную літаратуру, плакаты, паштоўкі.

Беларускія выданні на конкурсе былі прызнаны лепшымі па мастацкаму афармленню і паліграфічнаму выкананню. Наша рэспубліка набрала самую вялікую колькасць балаў, заваявала першае месца і пераходны крышталны кубак.

Дыпламам I ступені адзначаны кнігі выдавецтва «Мастацкая літаратура» — «Яна і я» Я. Купалы (мастак Г. Паплаўскі), «Пайсці і не вярнуцца» В. Быкава (мастак А. Кашкурэвіч), «Касмалёт» М. Ганчарова (мастак В. Слаук), а таксама кніга выдавецтва «Ураджай» — «Увага, хлеб!» А. Аганезава (мастак Ю. Цырын). Усе гэтыя выданні надрукаваны на Мінскім паліграфічным камбінаце імя Я. Коласа.

Цікавым па задуме і мастацкаму афармленню атрымалася сувенірнае выданне паэмы Я. Купалы «Яна і я». Яно прываблівае арыгінальным фарматам, лаканічным вонкавым афармленнем і высокім мастацкім узроўнем ілюстрацый, якія, нібы гучныя музычныя акорды, суправаджаюць тэкст паэмы. Мастак Георгій Паплаўскі ўмела падначаліў асноўнай творчай задуме нават самую графічную тэхніку — літаграфію, якая надае выданню яшчэ большую паэтычнасць, выразнасць.

Дыпламам II ступені на конкурсе адзначаны альбом «Дзяржаўны мастацкі музей БССР» і дзве дзіцячыя кніжкі «Казкі дзядзечкі Рымуса» Д. Харыс, беларуская народная казка «Сядзіць мядзведзь на калодзе». Усяго на конкурсе ўзнагародамі адзначана 18 беларускіх выданняў. Гэта самы значны поспех за ўсе папярэднія гады.

М. ЗАПОЛЬСКИ.

шчыну, на ўсход — у старажытны мсціслаўскі край і ўсюды здымалі на кінаплёнку і запісвалі на магнітафонную стужку. Вядома, толькі з натуры. Вядома, не артыстаў, а саміх людзей, іх звычаі, іх песні. У фільме мы бачым, як гукаюць вясну на Віцебшчыне (гойдаючыся ў калысцы з ночваў) і на Палессі (узышоўшы на пагорак), як вітаюць гаспадара, гаспадыню, іх дзетак валачобнікі, як на Купалле адзяваюць, спальваюць на кастры і топяць у рэчцы «ведзьму» — усабленне ўсяго злага, як у час жніва завяваюць бараду «казала» (сімвал урадлівасці) і кладуць на пожны скарынку хлеба ў знак удзячнасці зямлі... Усё гэта старадаўнія звычаі, якія амаль забыты. Затое жывуць песні, якія неадлучны ад гэтых абрадаў, з'яўляюцца іх музычнымі сімваламі. Песням жа і прысвечаны фільм. Яны гучаць увесь час. Можна дакладна сказаць — колькі: восьм вяснавіх і шэсць летніх. Што ні песня — скарб! Пра кожную хочацца расказаць асобна. Вось вяснавае — «Як куста водзяць». На Палессі ўбраную ў зялёныя галінкі дзяўчыну во-

дзяць ад двара да двара, каб паведаміць, што вясна ўвабралася ў сілу.

Прывялі куста із зялёнага бору. Ой дзень добры, наш хазяін, да двору.

Ой дзень добры, наш хазяін, да хаты.

Ці дазволіш ты нашаму кусту стаці!

Нашаму кусту бочку мядочку даці,

А падружанькам харашэнько спляці...

Падпільнавалі і знялі аўтары фільма гэты рытуал у вёсцы Клятная Пінскага раёна. А на Мсціслаўшчыне сталі сведкамі дажыначнага карагоду. Апусцела поле, час узнесці хвалу працаўніку — старому і маладому. Вось як спляваюць маладому:

Па рацэ-рацэ гаголушка пльвець,

Вышэй берага галовачку нясець.

Пра мяне, младу, бясславіца ідзець,

Быццам молада любіла каго. А ўсяе маея любосці было, што я роўнаму пірог спякла Са пшанічнай мукі сеянай, Тры палонікі я меду ўліла, А я маселцам падмазвала,

А я сахарам падсыпвала, Свайму роўнаму паднашывала, Свайго роўнага ўпрашывала.

Дзе, калі, кім складзена народная песня, ніхто не скажа. Можна, сто, а можа — і тысячу гадоў назад. Зінаіда Якаўлеўна сцвярджае: пераважная большасць народных песень — вельмі старадаўнія. Не ўсе яны дайшлі да нашага часу, а толькі самыя багатыя па зместу, па сэнсу, у якіх абагулены духоўны вопыт народа.

Чым прываблівае песенны фальклор? Адносна Зінаіды Якаўлеўны ўсё ясна: такая яе прафесія. А што скажа Ніна Пракопаўна — спецыяліст па сучаснай кінахроніцы?

— Хацелася глыбей даследаваць характар, хацелася непасрэднасці. Мяне, як дакументаліста, не задавальняюць фільмы, якія робяцца пастаноўчана. А тут, у песнях, — самабытнасць, знітанасць чалавека з часам і прыродай. І вядома — чысціня мастацтва... Фальклор мае неадольнае захапленне! Само дакрананне да народнай творчасці ўзбагачае і натхняе. А калі падумаеш, што дапамагаеш уваскрэсіць і захаваць жывы голас далёкай гісторыі...

Увогуле, справа гэта ўдзячная.

Я спытаў у сваіх суседніц, як нарадзілася іх творчая садружнасць. Адказала Зінаіда Якаўлеўна:

— З недавер'я... Я не ўяўляла, як можна ў кіно паказаць тое, у што нельга ўмешвацца, што нельга накіроўваць. І думала: саб'ю з панталыку рэжысёра, каб яна больш да мяне не чаплялася. Праганавала па-

ехаць у Глушавічы, на Палессе: нічога там, думаю, ты не зробіш, не павераш табе людзі. А калі праз месяц вярнулася ды стала расказаць пра такія рэчы, якія фалькларыст не заўважыла, то я зразумела: чалавек яна унікальны...

Варта дадаць, што фільм «Галасы стагоддзяў» узялі ў Маскве для ўсеагульнага паказу.

Мікола ВАСІЛЕЎСКИ.

НА ЗДЫМКУ: кадр з кінафільма «Галасы стагоддзяў».

ТАЯМНІЦЫ ЛІДСКАГА ЗАМКА

У апошнія гады шмат зроблена для высвятлення таямніцы Лідскага замка — аднаго з цікавых збудаванняў XIV—XV стагоддзяў. Два гады запар у Лідскім замку працавала навукова-археалагічная экспедыцыя на чале з навуковым супрацоўнікам спецыяльных навукова-вытворчых рэстаўрацыйных майстэрняў Міністэрства культуры БССР Алегам Трусовым.

Вялікую дапамогу даследчыкам аказаў студэнцкі будаўнічы атрад імя Пічэты з гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна. Слова ўдзячнасці заслужоўвае і аўтар праекта кансервацыі і рэканструкцыі замка архітэктар Сяргей Багласаў.

На жаль, матэрыяльная культура беларускага народа, пачынаючы з XIV стагоддзя, у археалагічных адносінах амаль не вывучана. Спецыяльных работ па гэтым перыяду няма. Таму для вызначэння «ўзросту» знойдзенага пры раскопках Лідскага замка даводзілася звяртацца да апісанняў архітэктурных помнікаў на сумежных з БССР тэрыторыях.

Найбольш часта сустракаліся пры раскопках керамічныя вырабы: кухонны і сталовы посуд, пячная кафля, гліняныя грузылі ад рыбацкіх сетак і да т. п.

Акрамя бытавой, у час раскопак 1978 года знойдзена вялікая колькасць архітэктурна-дэкаратыўнай керамікі, рознай кафлі. Цікавая знаходка невялікай кафлі — чатырохп'ялёсткавай, вышыня якой 3,5 сантыметра, дыяметр днішча — 6,5 сантыметра. Кафля такой формы раней на тэрыторыі Беларусі не сустракалася. Большая частка знойдзенай у замку кафлі мае раслінны арнамент і датуецца канцом XVI — першай паловай XVII стагоддзяў. Дарэчы, знойдзена і кафля, прызначэнне якой пакуль

што не высветлена.

Безумоўную цікавасць для навукі маюць адкапаныя каменныя ядры. Памеры самага вялікага ў дыяметры — 34 сантыметры, а самага маленькага — 4 сантыметры, хутчэй за ўсё, каменнай кулі. Датуюцца яны канцом XIV — пачаткам XVII стагоддзяў.

У адным з раскопаў Лідскага замка знойдзены каменная сякера з адтулінай для тапарышча і наканечнік стралы. Трапіліся і вырабы з касці: іголка, ігольніца, грузіла з трыма адтулінамі, фрагмент ручкі нажа.

Не менш цікавая і багатая калекцыя позняга сярэднявечага беларускага шкла: фрагменты бутэлек, штофаў, кварт, разнастайных сасудаў на паддонах, кілішкі, кубкі. Некаторыя з іх былі ўпрыгожаны арнамантамі.

Вось яшчэ вырабы з металу: два ключы (пачатак XIII стагоддзя), вялікая колькасць нажоў. Дарэчы, на адкапаным вялікім нажы-разаку на лязу была прысохла рыбіна луска.

Унушальная калекцыя трохтыповых падковак для ботаў (XIV—XVI стагоддзі), шмат розных цвікоў. Цвікі — каваныя, з круглымі, квадратнымі і трохвугольнымі плешкамі. Знойдзены таксама нажніцы, спражкі, тачыльныя брускі, чаранковыя і ўтульчатыя наканечнікі для арбалетных стрэл (XIV стагоддзе), а таксама наканечнікі лучных стрэл таго ж часу.

Археалагам трапіліся і манеты розных эпох. Самая каштоўная знаходка — два літоўскія дзінары (канец XIV — пачатак XV стагоддзяў), якія вельмі рэдка сустракаліся на тэрыторыі Беларусі.

Частка найбольш цікавых рэчаў знойдзе месца на паліцах музея, які будзе створаны на тэрыторыі рэканструванага Лідскага замка.

Вячаслаў ДУБІНКА.

Справіла наваселле Гомельска абласная спецыялізаваная дзіцяча-юнацкая спартыўная школа алімпійскага рэзерву па футболе. Каля шасцісот вучняў трэніруюцца тут у дзвюх спарторных залах. Для юных спартсменаў прадугледжаны стацыянарны аднаўленчы цэнтр, у які ўваходзяць комплекс душавак, пакой адпачынку, працэдурныя кабінеты.

НА ЗДЫМКАХ: новая спартыўная школа алімпійскага рэзерву; заняткі з футбалістамі вядзе трэнер Л. БУСЛОВІЧ.

Фота І. ЮДАША.

«ЗАЛАТАЯ ШАБЛЯ» ВІКТАРА СІДЗЯКА

Удала выступіў на міжнародным турніры ў Гановеры (ФРГ) мінскі фехтавальшчык Віктар Сідзяк. Ён заняў першае месца і заваяваў галоўны прыз — «Залатую шаблю». Чэмпіён XX Алімпійскіх гульняў у камандным заліку італьянец Мішэль Мафей быў другім. А чэмпіён све-

ту Уладзімір Назлымаў — чацвёртым.

Затым мацнейшыя шаблесты свету прынялі ўдзел у традыцыйным «Турніры нацыяў». Камандную перамогу атрымалі фехтавальшчыкі Савецкага Саюза, у складзе якіх быў і Віктар Сідзяк.

ЗАКАНЧАЮЦЬ ПАДРЫХТОЎКУ

Лічаныя дні засталіся да адкрыцця першынства краіны па футболе сярод

каманд вышэйшай лігі. Мінскія дынамаўцы напярэдадні чэмпіяната правялі тры таварыскія гульні ў ГДР. Першую — са зборнай маладзёжнай каманды гэтай краіны — беларускія футбалісты прайгралі — 1:2, а дзве далейшыя выйгралі: у бабэльсбергскага «Матора» з лікам 1:0, а ў спартсменаў горада Тэльтава — 7:1.

Дынамаўцы Мінска завяршаюць падрыхтоўку да першынства краіны па футболе.

ЛЮБІЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

ЭКЗОТЫ МІЖ ХВОЕК

Самыя блізкі ад Мінска заказнік рэспубліканскага значэння — Прылуцкі. Праедзеш няпоўныя дваццаць кіламетраў па аўтастрадзе на Брэст — і трапляеш пад яго зялёныя шаты. Дрэвы больш чым на паўтысячы гектараў растуць і густа, і асобнымі групамі. Яны самых розных узростаў. Першыя пасадкі аматарамі прыроды былі зроблены ў канцы мінулага стагоддзя, апошнія — у пасляваенныя гады. Адметнасць заказніка ў тым, што больш нідзе ў рэспубліцы ў натуральных умовах экзоты з многіх кантынентаў не сустракаюцца ў такой колькасці і ў такім суседстве з мясцовымі пародамі дрэў.

Гэта акалічнасць цікавіць не толькі беларускіх лесаводаў, вучоных, якія правялі тут нямала назіранняў, доследаў. Прыязджалі ў заказнік спецыялісты з сацыялістычных, шэрагу капіталістычных краін, якія таксама вывучалі асаблівасці яго флоры.

Аснову яе складаюць, вядома, мясцовыя пароды. Яны займаюць і асобныя ўчасткі, і ўтвараюць змешаны лес. Высока выцягнуліся тоўстыя елкі, пад імі і ў слёку — прахалода, пахне вільгацю, ігліцай, смалой. Распушылі сіняватыя кроны сосны. А вунь светлы бярэзнік грэецца на сонцы. Прыемна палюбавацца клёнамі, ясенямі, вязамаі, грабамаі, асінамі, вольхамі, рабінамі, ліпамі...

З «іншаземцаў» прыцягвае ўвагу лжэтсуга. Яна на тэрыторыі заказніка з'явілася адной з першых. Насенне яе было атрымана з ЗША ў абмен на насенне беларускай сасны. На ра-

дзіме лжэтсуга жыве да паўтары тысячы гадоў. У такім узросце яна дасягае вышыні ста дваццаці, а ў дыяметры — шасці метраў.

Прылуцкі заказнік — адзінае месца ў Беларусі, дзе лжэтсуга расце ў натуральных умовах, у лесе. Тут яна не такая магутная, як за акіянам, але ўсё свае асаблівасці захавала. Старая кара на камлях месцамі спадае, замест яе з'яўляецца новая. Камлі патрэсканыя, быццам па іх ударылі маленькія маланкі, якія не змаглі пашкодзіць дрэву, а толькі нарабілі палоскізагаў.

Сасна Мурэя ў беларускім лесе — таксама рэдкасць. Гэтае незвычайнае дрэва — нібы гібрид нашай сасны і елкі. Яно, як і лжэтсуга, займае ў заказніку асобныя плошчы.

А сасну веймутаву можна ўбачыць побач з дубам, елкай... Гэта магутнае дрэва з раскідзістай кронай. Уперамжку з дубамі растуць і сібірскае лістоўніцы — высокія, да дваццаці пяці метраў, дрэвы з невялікімі кронамі, што вячваюць роўня і гладкія ствалы. Есць у заказніку арэх маньчжурскі, таполя валасістая — плодная, аксаміт амурскай.

Заказнік створаны на базе Прылуцкай лясной дачы некалькі гадоў назад. Яго арганізацыя істотна змяніла становішча з аховай гэтай унікальнага кутка прыроды. У ім забаронена ўсялякая гаспадарчая дзейнасць, якая можа прынесці шкоду раслінам. Разам з тым з'явіліся лепшыя ўмовы для правядзення навуковых работ. Каардынуе яе Акадэмія навук БССР.

М. ДЗЕЛЯНКОУСКІ.

НА ЗДЫМКУ: манеты даўніх часоў.

ФАЗАНЫ Ў БРЭСЦЕ

Ужо некалькі гадоў на тэрыторыі Брэсцкай крэпасці можна бачыць вялікіх даўгахвостых птушак — фазанаў. Трапілі яны ў Прыбужжа, магчыма, з Польшчы ці з Белавежскай пушчы, куды былі завезены з Чэхаславакіі ў 1959 годзе.

Фазаны выходзяць на адкрытыя месцы па адным, парамі, а часам чародамі. Птушкі прывыклі да шуму на будоўлі, не балцаца людзей. Здраецца, што яны садзяцца на высокія дрэвы. Відовішча гэта незвычайнае.

А. БАРЫСАВЕЦ.

з народнага гумару

— Ну, як тамка ваш новы пан? Добры?

— Нічога сабе, толькі бяда: вушы мае ў нагах.

— Якім жа гэта парадкам?

— А так: калі, гаворачы да яго, не нахілішыся ажно да кален, дык нічога сенькі не чуе.

Хлапчук вёў на вярэйцы цяля, якое кідалася ва ўсе бакі. А тут якраз ураднік праязджаў.

— Ты чаму перада мною шапкі не знімаеш, хам?! — закрываў ён на хлапца.

— Калі ж мае рукі заняты, пане ўраднік. Злезце, калі ласка, з воза, патрымайце цяля, а я шапку зніму.

Лысы суддзя дапытвае селяніна.

— Што прымусіла цябе не заплаціць падатак?

— Нічога не вырасла, па-

ночку, — адказаў селянін, — зямля пустая.

Суддзя паказаў пальцам на зямлю і дадаў:

— Калі б ты, гультай, захацеў, дык і на пустой зямлі вырасла б што-небудзь!

Селянін паказаў пальцам на лысіну суддзі і запытаў:

— А хіба на тваёй галаве, паночку, што-колічы расце, калі яна зусім пустая?

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 535